

Érdekké tenni az értéket.

Megnevezhető az érték?

Az érték jellegének megfelelő jogi környezetet kell teremteni, azaz, ha a táj védhetősége konkrét „jogi fogalmak” alapján nem látszik védhetőnek, akkor szakértői/főépítész-polgármesteri vélemények alapján kell védeni. (Hasonló működik – ha működik! – az épített környezet esetén a főépítész, illetve a tervtanácsa esetén. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. és a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2014. (XI. 8.) Kr.) Természetesen nagyon nehéz, hogy ilyen jellegű felelősséget az önkormányzat „magára vegyen”, és főként, hogy erre is megfelelő főépítészt alkalmazzon! (A mai főépítési kar jó része – tisztelet a kivételnek – kiszolgáltatott a politikának, illetve eleve azért nyerte el a „hivatalát”, mert ezt elvárhatóvá tette.)

Másik kérdés a táj és az építészek, illetve a „tájások” és az építészek – néha a tájasok és a táj – együttgondolkodási, együttműködési készsége, adottsága. Településrendezéssel, területrendezéssel foglalkozóként tudom, hogy sok építész tartja szükségtelennek a „tájás” kolléga bebeszólását, de közel hasonló mértékig látom, hogy az építész ad gondolatot a tájban való tevékenység méltóságához, és a tájas csak számol, igazít. „Nincs közigazgatási ügy, csak személyzeti ügy van.” mondták a szocialista államigazgatásban. Sok igazság rejtőzik benne!

A tájképvédelmi terület. Az OTrT-ről szóló 2003. évi XXVI. törvény „2.§ 32b. tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület: országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

14/A. § (1) A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete területét a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv és annak alapján a településszerkezeti terv pontosítja.

(2) Az övezet (1) bekezdés szerint pontosított lehatárolása által érintett területre a kiemelt térség és a megye területrendezési tervének megalapozó munkarésze keretében meg kell határozni a tájjelleg helyi jellemzőit, valamint a település teljes közigazgatási területére készülő településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, elem-együtteseit, valamint a tájképi egység és a természeti adottságokhoz igazodó hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit.

(3) Az övezet (1) bekezdés szerint pontosított lehatárolása által érintett területre a tájképi egység és a hagyományos tájhasználat fennmaradása érdekében a helyi építési szabályzatban meg kell határozni a területhasználatra és az építmények tájba illeszkedésére vonatkozó szabályokat.

(4) A helyi építési szabályzat az építmények tájba illeszkedésének bemutatására látványterv készítését írhatja elő és a készítésre vonatkozó követelményeket határozhatja meg.”

Fel kell oldani azt a sajátos állapotot, hogy az OTrT kijelöl egy tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területet, majd ezt a megyei TrT pontosítja, és a szakemberekkel legkevesbé ellátott – és érdekeltségében gyakran különböző – településrendezési tervező, és az azt

jóváhagyó önkormányzat pontosítsa a védendő értékeket! Az önkormányzatok – véleményem szerint – a szubszidiaritás elvén joggal viselnek jelentős felelősséget az általuk „gazdaként” uralt területen, MERT NINCS JOBB! A XXI. szd.-ban a mezőgazdaság, erdészet, az építészet, és az egyéb kisebb tájalakító tevékenységek nem a természet törvényszerűségeitől érzik magukat függőnek (gazdaságilag is), hanem rövidtávú gazdasági érdekek irányítják azokat. Véleményem szerint a stratégia alapján támogatni kellene a települések rendezési eszközeinek ezirányú méltó (értékalapú) készíttetését. (Vigyázat! néhány felelős főépítész az utcát sem igazán látja, nemhogy a tájat!) *(A modern civilizáció meglazította közvetlen kapcsolatunkat a földdel, elhomályosította még mindig teljes függőségünk tudatát; göggel fertőzött meg bennünket, a gőg pedig a szellem lezüllése, hiszen nincs szubsztanciája, pusztán lelkiállapot.* Bruce Allshop).

A tájstratégia feladata az is lehet, hogy találjon, pl. járasonként, vagy kiemelt járasonként olyan – az önkormányzatok által közösen alkalmazott, és központi költségvetésből támogatott – „táj-gondnok” alkalmazást, aki a polgármester nevében minden, a tájat jelentősen (pontosítandó fogalom!) befolyásoló tevékenység engedélyezéséről véleményt ad, amelyet a változást engedélyező hatóság kötelezően figyelembe vesz. Ez a szakmai vélemény támaszkodhatna a településrendezési tervben az OTrT övezetét pontosító elemek értékörzésére. (A legnehezebb, hogy a táj, benne az épített környezet harmóniáját, és mai szervek változtatásának szép és reális irányát mérlegelni képes – nem ortodox! – kollégát meg kell találni!)

A jogi környezet:

A fenti eszközök alkalmazásával el kellene érni egy olyan jogi környezet létrejöttét, amelyik a környezetvédelemben alkalmazott/alkalmazandó „externáliák” felszámítása szinonimájaként a táj-degradálást is adóztassa, így egyenlítve ki a tájkímélő. és a tájromboló gazdálkodás ma meglévő jelentős különbségét. Tudom, hogy nagyon nagy és vastag fa, ha ebbe vágjuk a fejszénket, és „*Talán az élet, munkáinkért, Nem fog fizetni semmivel, De a halál majd szemeinket Szelíd, lágy csókkal zárja be, S virágkötéssel, selyempárnán Bocsát le a föld mélyibe.*” (Petőfi S). Természetesen ez nem ok arra, hogy feladjunk bármit is, hiszen, mint Arany János említi: „*Mégis, mégis, ha reggel lett, a gímszarvast üzni kellett, MERT... Dúl leányi, a legszebbek, Hunor, Magyar nője lettek; S a leventék, épen százan, Megosztottak mind a százon. Büszke lányok ott idővel Megbékéltek asszony-fővel; Haza többé nem készültek: Engesztelni fiat szültek. Tó szigetje édes honná, Sátoruk lőn szép otthonná, Ágyok áldott nyugalommá: Nincs egyéb, mi őket vonná.*” Rege a csodaszarvasról. Tehát – kissé érthetővé téve a költészet által – azt szeretném szuggerálni, hogy a jogi környezetet, érzékenyen és használhatóan, megteremteni elemi kötelezettségünk!

„Csak a szeretetet tart ki a harcban és szilárd a védelemben. Akit az ég meg akar menteni, szeretettel őrizteti.” Lao-ce: Tao-Te King

Meg kell találni, ismerni/ismertetni, szeretni/megszerettetni a tájértéket, mert ez lehet az őrzés – szinte egyetlen – garanciája.

Azt gondolom, hogy a második, vagy talán az első, esélyünk a táj értékeinek védelmére az, ha a „gazdák” szemét képesek volnánk rányitni az „ÉRTEK-re”. Ami azért tűnik – nekem – nehéznek, mert a XIX. század folyamán az ember a technika bővületében azt gondolta – és a helyzet csak fokozódik – hogy ura a természetnek, és nem része! Ezt kell nekünk ma helyre billenteni, mint Hamletnek a világot. Ez az, az irány, amelyet most az építészek is megpróbálnak az oktatás mélyére eljuttatni, tehát a megrendelői kört, illetve itt a „gazdák körét” érzékennyé tenni az értékre, amely lehet épített, tájba épített, illetve egyszerűen a térbeliségre,

avagy a tájra, annak egyre több kultivációs változtatására. Ki kell találni – ha kitalálták már, meg kell keresni – azt a módszert, ahogyan a gyermek (minden oktatási szinten) érzékennyé tehető a táji-, környezeti értékre. Ezt az érzékenységet be kell tudni vezetni a készség tárgyak körébe a különböző oktatási szinteken. Vigyázat! ebből csak dicséret lehet és a másik „jegy”, ha nincs dicséret! (Bocsánat!)

Az építésznek mindenekelőtt tanácsot kell kérni a tájtól, az évszakoktól, az égtől és a szélrózsától. Batár Attila: Láthatatlan építészet

A táj-egység (kistáj) nem csak táj, hanem gazdálkodás, települések tájba simulása, és főleg nem csak az adott területre jellemző építészeti elemek jellemzőinek felsorolása, ismertetése, hanem – legalább – mindezek együtt! Ilyen ismertetőkkel kellene elérni a beruházni, építeni, esetleg bármi más tájalakítást végezni kívánókat. Itt arra gondolok, hogy pl. a Krizsán A. féle Balaton- Felvidék mennyivel jobban tárgyalja a táj többféle használatát, és ebből indul a település és az építészet, úgy a dr. Winkler G. által jegyzett Órségről szóló segédlet szinte csak a telekből indul ki, s a tájról csak érintőlegesen esik benne szó.

Üdvözlettel:

Körmendy János

Okl. építészmérnök
Ny. megyei és ter. főépítész